

*Анастасія Бондаренко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література),
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент **Тетяна Скуратко***

ПОСТАТЬ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА ЯК МЕДІАТЕМА

Ім'я В. Гнатюка як видатного вченого європейського рівня стоїть у ряду найбільш прогресивних представників української культури кінця XIX–початку XX ст. Невтомний збирач і публікатор народної творчості, вдумливий і глибокий теоретик у галузі фольклористики та етнографії, організатор наукової фольклористичної роботи, передовий громадський діяч і талановитий публіцист, славіст, мовознавець, етнолог, журналіст, редактор, видавець, мистецтвознавець, незмінний секретар Наукового Товариства ім. Т. Шевченка, член-кореспондента Петербурзької АН, член багатьох європейських наукових товариств («Verein für österreichische Volkskunde» у Відні та «Hermann-Barth-Gesellschaft für Völkerverständigung» у Берліні тощо), академік АН УРСР, ініціатор й автор багаторазових виступів проти заборон українського слова, він здобув собі світову славу. Зазначимо, що в плеяді найвидатніших українських митців кінця XIX століття (І. Франко, В. Гнатюк, М. Грушевський) саме В. Гнатюку відводилося найповажніше місце, адже саме він надихав, плекав тогочасні таланти, був близьким порадиником для багатьох митців того часу (М. Коцюбинський, Л. Українка, О. Пчілка, М. Павлик, В. Шухевич, О. Роздольський, Ф. Вовк, М. Лисенко, О. Кобилянська, В. Стефаник, Л. Мартович, Б. Лепкий, А. Кримський, Г. Хоткевич, Б. Грінченко, М. Зубрицький, І. Мандичевський, О. Маковей, М. Сумцов, С. Грабовський тощо).

За 30 років творчої роботи, збираючи «зерко до зерка», Володимир Гнатюк опублікував майже тисячу наукових праць, науково-популярних статей, рецензій та заміток, що становлять «золотий фонд української фольклористики» («Лірники, «Етнографічні матеріали з Угорської Русі», «Галицько-руські анекдоти», «Знадоби до української демонології», «Коломийки», «Гаївки», «Das Geschlechtsleben des ukrainischen Bauernvolkes», «Народні оповідання про опришків», «Угроруські духовні вірші», «Галицько-руські народні легенди», «Похоронні звичаї й обряди», «Колядки і щедрівки», «Українські народні байки»). Недаремно Іван Франко назвав його «феноменально щасливим збирачем всякого етнографічного матеріалу, якому з наших давніших збирачів, мабуть, не дорівнював ні один» [8, с. 17]. Також він є автором ряду визначних теоретичних праць з питань фольклористики, які досі не втратили своєї актуальності («Словацький опришок Яношик в народній поезії», «Пісенні новотвори в українсько-руській народній словесності», «Віршована легенда про рицаря і смерть», «Легенда про три жіночі вдачі», «Війна і народна поезія», «Українська народна словесність», «Пісня про покритку, що втопила дитину» тощо).

Володимир Гнатюк жертвовно офірував свою наполегливу працю на те, щоб, «перетворився наш народ... шляхом внутрішньої еволюції, шляхом самоорганізації... в правдиву націю в сучасному розумінню того слова» [2, с. 8], адже мріяв гідно репрезентувати Україну перед очима цивілізованого світу.

Зазначимо, що Володимир Гнатюк і до сьогодні залишається одним із найавторитетніших знавців і дослідників Закарпаття за всю його історію. Саме йому належить особлива заслуга у збиранні та публікації пам'яток давнього письменства Закарпаття. Під час своїх фольклорних експедицій він знайшов десятки рукописів, які частково були використані І. Франком у його виданнях «Апокрифи і легенди з українських рукописів» і «Карпаторуська література XVII–XVIII віків». Наголосимо, що Володимир Гнатюк доклав багато зусиль, щоб літературний рух на Закарпатті став власне українським.

Отже, прогресивний світогляд, широта наукових інтересів, виняткова працьовитість, жертвовність Володимира Гнатюка забезпечили видатні досягнення вченого в галузі народознавства, передусім на ниві української фольклористики та етнології.

Творчість В. Гнатюка досліджували М. Яценко, О. Дей, М. Кравець, В. Васьків, М. Сиваченко, В. Маланчук, Р. Кирчів, М. Мушинка, Н. Шумадан та ін.

Т. Скуратко у розвідці «Роль музею Володимира Гнатюка (при Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка) у популяризації культурної спадщини вченого та формуванні студента-філолога» зазначила: «Гідно пошановуючи титанічну працю Володимира Гнатюка, його іменем було названо Тернопільський національний педагогічний університет, Бучацьку гімназію, вулиці у Львові, Бучачі, Тернополі. 2005 року засновано Тернопільську обласну премію імені Гнатюка за збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини. У родинному селі вченого (с. Велеснів Монастириського р-ну Тернопільської обл.) створено етнографічно-меморіальний музей (з ініціативи і за участі Остапа Черемшинського, який був директором музею від дня його відкриття 31 травня 1969 року... У 1991 році на базі ТНПУ ім. В. Гнатюка при кафедрі історії української літератури було відкрито кімнату-музей Володимира Гнатюка. Експозиція музею розповідає про життя і науково-творчу діяльність вченого, творчі контакти із культурними діячами кінця XIX – початку XX ст. ... З метою популяризації культурної спадщини Володимира Гнатюка у музеї часто проводяться екскурсії для учнівської та студентської молоді, студенти факультету філології і журналістики залучаються до фольклорно-пошукової роботи, що формує почуття високої гідності, національної свідомості, якостей, вкрай необхідних майбутньому педагогу сучасної української школи» [5, с. 72].

Зазначимо, що постать Володимира Гнатюка часто з'являється у сучасному медіапросторі. Варто згадати публікації у групі «Факультет філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка» (Facebook), де віднаходимо багато дописів про творчість видатного вченого, а також відомості про проведення екскурсій для учнівської та студентської молоді у музеї Володимира Гнатюка, розповіді про нашого земляка у проєкті «Великі українці». Особливо багато дописів про розкриття життєвого і творчого шляху Володимира Гнатюка віднаходимо у ЗМІ з приуроченням до 150-ліття від дня народження вченого (травень 2021 р.). Це відомості про обласний літературний конкурс, присвячений ювілею Володимира Гнатюка «Дослідник фольклорних скарбів українців» – 27-28 квітня; урочисте погашення марки на ювілейному конверті з нагоди ювілею Володимира Гнатюка – 7 травня; всеукраїнську науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Володимир Гнатюк в європейському науковому просторі (до 150-річчя від дня народження видатного вченого)» – 11-12 травня; презентацію монографії Івана Зуляка «Володимир Гнатюк. З епістолярної спадщини»; всеукраїнський пленер молодих художників «Володимир Гнатюк очима сучасника»; присвоєння звання Володимирові Гнатюку Почесного громадянина Тернополя під час святкування Дня міста; виступи

викладачів ТНПУ ім. В. Гнатюка на радіо та телебачені; проведення творчих зустрічей із учнівською молоддю у бібліотеках Тернополя. Також варто згадати і публікації у групі «Гнатюкова хата (Музей В. Гнатюка)» (Facebook).

Отже, висвітлення життєвого і творчого шляху Володимира Гнатюка у ЗМІ – важливі кроки на шляху дослідження і популяризації наукової та культурно-громадської праці видатного вченого.

Список використаної літератури

1. Качан В. Обшир його таланту: (Володимир Гнатюк у світлі нових матеріалів). *Вітчизна*. 1994. № 12. С. 127–136.
2. Мельник Я. Іван Франко і Володимир Гнатюк: до історії творчих взаємин та особистих контактів. *Роль Володимира Гнатюка у розвитку української національної культури*. Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої 120-річчю від дня народження Володимира Гнатюка. Тернопіль, 1991. С. 52–54.
3. Мушинка М. Володимир Гнатюк: Життя та його діяльність у галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства. Париж-Нью-Йорк-Сідней-Торонто, 1987. 312 с.
4. Мушинка М. Найвизначніший фольклорний збірник русинів-українців Закарпаття: (Про діяльність вченого В. Гнатюка, його праці). *Берегиня*. 1998. № 34. С. 4–8.
5. Скуратко Т. Роль музею Володимира Гнатюка (при Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка) у популяризації культурної спадщини вченого та формуванні студента-філолога. *Етнографічна спадщина і збереження пам'яток історії та культури Тернопілля (до 150-ї річниці від дня народження етнографа Володимира Гнатюка та Міжнародного дня пам'яток і визначних місць)*: матеріали круглого столу, 19 квітня 2021 року, Збараж, 2021. С. 72–75.
6. Ступінська Г. Ф. Народознавча діяльність Володимира Гнатюка у контексті історії української фольклористики. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Сер. Літературознавство. Вип. 32: Володимир Гнатюк у контексті розвитку культури України: матеріали Міжнар. наук. конф.: до 140-річчя від дня народж. В. Гнатюка. С. 71–75.
7. Черемшинський О. Дружба і співпраця Володимира Гнатюка з Іваном Франком. *Русалка Дністрова*. 1996. № 19. С. 2.
8. Франко І. *Метод і задачі історії літератури. Зібрання творів: у 50 т.* К.: Наук. думка, 1976–1986. Т.41. 1984. С. 17–23.

Софія Семприх,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,*

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

**Науковий керівник – кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент Галина Яценко**

«ЄДИНА, НЕРОЗДІЛЬНА, САМОСТІЙНА УКРАЇНА» МИКОЛИ МІХНОВСЬКОГО: РЕТРОСПЕКТИВА І СЬОГОДЕННЯ

«Як не можна спинити річку, що, злававши кригу навесні, бурхливо несеться до моря, так не можна спинити націю, що ламає свої кайдани, прокинувшись до життя» [1, с. 27–28] – так промовисто описав національне піднесення на обрії нового ХХ століття Микола Міхновський. Українська історія рясніє постатями, що у свій час доклали значно зусиль для відродження української нації. Серед них виокремлюють ідеологів Дмитра Донцова з концепцією чинного націоналізму, В'ячеслава Липинського